

FAKTAARK ①

TILTAG I EKSISTERENDE SKOVE KAN HJÆLPE MED AT VENDE BIODIVERSITETSKRISEN I DANMARK

Støttet af

15. Juni Fonden

Faktaarket er et resultat af WWF og FSC's projekt Vildere Skove II finansieret af 15. Juni Fonden, hvor mulighederne for virksomhedsfinansieret fremme af økosystemtjenester (særligt biodiversitetstiltag linket til FSC-certificering) i de danske privatskove undersøges og afprøves.

Faktaarket suppleres af: **FAKTAARK 2: BIODIVERSITETSTILTAG OG OMKOSTNINGER** og handlingsnotatet **VIRKSOMHEDSFINANSIERET BIODIVERSITETSTILTAG I PRIVATSKOV**.

Alle tre dokumenter er tilgængelige på WWF Verdensnaturfondens hjemmeside www.wwf.dk

Danmarks biodiversitet og truede arter er stærkt knyttet til skov

Vi mister natur i et hidtil uset tempo. En million arter er truet af udryddelse globalt, og beskyttelse og genopretning af verdens skove – der huser 80 pct. af alle landlevende arter – er helt essentielt, hvis vi skal løse både den globale biodiversitets- og klimakrise, som truer menneskeheden. Danmark har forpligtet sig i både FN- og EU-regi til at bidrage, og det er der også behov for.

I anerkendelse af biodiversitetskrisens alvor vedtog det internationale samfund under FN's Biodiversitetskonventions COP15 i december 2022 en global rammeaftale for biodiversitet om at vende verdens naturtab inden 2030.

Aftalen indeholder bl.a. mål om at beskytte 30 pct. af landoverfladen i 2030 og at genoprette ødelagte økosystemer.

Skovnatur spiller en altafgørende rolle for at få vendt tabet af biodiversitet til fremgang i Danmark.

Der er behov for flere og større skovbevoksede arealer i Danmark, men forskere rapporterer, at skovrejsning på kort sigt kun har meget begrænset effekt og er dyrt som tiltag, hvor fokus er at fremme biodiversitet.

Gennem tiden har menneskelige aktiviteter direkte ført til tab af biodiversitet i Danmark, både på land, i ferskvandsområder og i havet. Udnyttelse af ressourcer har resulteret i tab af naturområder og levesteder samt forringelse af kvaliteten af de tilbageværende områder. Dette har igen medført en tilbagegang i bestandene af dyr, planter og andre organismer. For de terrestriske økosystemer er hovedårsagen en effektiv anvendelse af landarealet til intensivt landbrug, skovbrug og andre menneskelige aktiviteter. Dette har resulteret i en mangel på plads til natur, som kan opretholde høj funktionel sammenhæng og bevare intakte og dynamiske naturlige processer. Dansk natur har således været på tilbagegang i årevis, og kun få pct. er reelt beskyttet.¹

Naturlige skovlandskaber med betydelige lysåbne områder var engang vidt udbredte i Nordvesteuropa, herunder i Danmark. Det betyder, at størstedelen af de landlevende arter i Danmark historisk er tilknyttet og tilpasset forskelligeartede skovlandskaber, herunder skovkanter og skovenge. I dag er skovarealet i Danmark på 15 pct., hvoraf kun få pct. har en naturlig sammensætning og struktur, og derfor er mange arter tilknyttet skov nu under pres. Næsten 60 pct. af de truede landlevende arter er ifølge Rødlisten tilknyttet skov og krathabitater, og 40 pct. lever kun i skov. Skovnatur spiller derfor en altafgørende rolle for at få vendt tabet af biodiversitet til fremgang i Danmark.

Skovrejsning skal suppleres med andre tiltag

Der er stor fokus på skovrejsning i både den offentlige og private sektor. Formålet er oftest grundvandsbeskyttelse, kvælstofreduktion, klima, træproduktion og rekreation, og samlet set forventes det, at ny skov vil blive rejst på en betydelig del af Danmarks areal i de kommende år. Der er behov for flere og større skovbevoksede arealer i Danmark – samfundsøkonomisk og som en del af den grønne omstilling – men forskere rapporterer, at skovrejsning på kort sigt kun har meget begrænset effekt og er dyrt som tiltag, hvor fokus er at fremme biodiversitet. En nyanlagt skov vil i starten mest blive levested for almindelige arter, og der vil oftest gå flere hundrede år, før den har den store effekt som levested for mere sjældne og truede arter. Dette skyldes, at nye skove mangler den gamle naturskovs variation, dynamik og tid til at skabe de levesteder, som truede arter, der lever i skove, er afhængige af. Skovrejsning kan derfor ikke stå alene som tiltag i forhold til at vende biodiversitetstab til fremgang nu og her.

Udtag af urørt skov er mest effektivt

Mere plads til vild natur og mere natur af høj kvalitet er en forudsætning for at vende tabet af biodiversitet til fremgang og løse biodiversitetskrisen. Det er den "gamle" natur, hvor levestederne allerede har haft lang tid til at udvikle sig, der

¹ <https://www.biodiversitetsraadet.dk/pdf/2022/12/Biodiversitetsraadet-2022-Fra-tab-til-fremgang-Final-hjemmeside.pdf>

Et af de mest effektive tiltag i forhold til naturbeskyttelse og naturgenopretning i de eksisterende danske skove er urørt skov.

Den danske FSC-skovstandard foreskriver bl.a., at skovejeren skal vedligeholde, bevare og/eller genoprette skovejendommens økosystemtjenester og miljøværdier samt undgå og/eller afbøde negative miljøpåvirkninger.

- Min. 10 pct. af det certificerede areal skal være udpeget til bevaring og fremme af biodiversitet – heraf min. halvdelen urørt.
- Forekomst af truede og sjældne arters levesteder skal identificeres, kortlægges og forvaltes, så de bevares og/eller fremmes.
- Driften skal sikre, at nøglebiotoper og nøgleelementer bevares.
- Der skal aktivt skabes død ved – bl.a. skal der udpeges min. fem levende træer pr. ha i produktionsskoven til naturligt henfald og død.

rummer mest biodiversitet. Forskningen konkluderer derfor, at naturbeskyttelse og naturgenopretning i de eksisterende danske skove bør prioriteres for at fremme biodiversiteten i Danmark nu og her.

Et af de mest effektive tiltag i forhold til naturbeskyttelse og naturgenopretning i de eksisterende danske skove er urørt skov. At stoppe hugsten og lade natur og biodiversitet være prioritet er i disse år netop, hvad der prioriteres på store dele af statsskovens arealer, ligesom der også omlægges fra en intensiv til mere naturnær drift.

Forskning viser dog, at indsatser i statsskovene ikke kan stå alene, og at det derfor er vigtigt, at vi supplerer med tiltag for biodiversiteten i de private skove². I private skove er der dog ofte et ønske om at opretholde en produktion, som der skal tages hensyn til, så her bør fokus være på omlægning til en mere naturnær drift og målrettede biodiversitetsindsatser for genopretning af sjældne og følsomme arters levesteder.

Tiltag for biodiversiteten i driftsskov

Det, der skal til for at fremme biodiversiteten i skovene, handler om at forbedre og genskabe levesteder, så arter kan indfinde sig, trives og formere sig. Københavns Universitet har i foråret 2023 udgivet fem vidensblade³, der sætter fokus på konkrete tiltag, der kan fremme biodiversitet i produktionsskove, og disse bør være den vejledende og faglige platform for planlægning og etablering af biodiversitetstiltag. Vidensbladene påpeger behovet for en mere naturnær drift, planlægning og en opdeling af produktionsskoven i henholdsvis 1) de dele af skoven, hvor produktion har høj prioritet, og hvor det primært handler om at udnytte mulighederne for at skabe småhabitater og trædesten for krævende arter, uden at det går nævneværdigt ud over produktionen, 2) de dele af skoven, hvor man plejer eksisterende naturværdier, 3) de dele af skoven, hvor man mere eller mindre stopper hugst, og 4) de dele af skoven, hvor man aktivt går ind og genopretter naturen og levesteder.

Som opridset ovenfor er der et behov for urørt skov, men også den mere omkostningstunge naturgenopretning for at få en hurtigere effekt, end der kan opnås gennem passiv laden stå til. Disse tiltag omfatter aktiv skabelse af dødt ved og veteranisering, genoprettelse af naturlig hydrologi og etablering af lysåben natur med græsning. Jo flere levesteder, der er til rådighed, jo flere arter kan indfinde sig. I den dyrkede skov, hvor mange levesteder er meget sparsomme, betyder det, at selv en beskeden indsats kan give plads til mange flere almindelige arter, mens krævende arter (bl.a. sjældne og truede arter) ofte kræver en ekstra indsats for at få tilstrækkelige levesteder af høj kvalitet. Hvilke tiltag der giver mening at gennemføre, og hvilke omkostninger der er forbundet med dem, afhænger af en analyse af den enkelte skov. Analysen bør tage udgangspunkt i landskabets eksisterende naturværdier og potentialet for, at målrettede biodiversitetstiltag kan have størst effekt for genopretning af sjældne og truede arters levesteder samt sammenhæng af natur på landskabsniveau.

² <https://dce2.au.dk/pub/SR340.pdf>

³ <https://macroecology.ku.dk/other-publications/>

LEVESTED	STATUS	BIODIVERSITETSTILTAG
Vådmarker	De fleste skove er kunstigt afvandede (gennem udgravning af grøfter eller ved udretning og udgravning af vandløb) for at forbedre vækstbetingelserne for forstligt vigtige træarter. Dette har haft negative konsekvenser for de mange sjældne og specialiserede arter, der helt eller delvist er tilpasset skovens vådområder.	<ul style="list-style-type: none"> • Genopretning af naturlig hydrologi • Sikring og fremme af biodiversitet i kildevæld og kildefødte skovbække • Sikring og fremme af biodiversitet i og ved skovmoser og fugtige lavninger • Sikring og fremme af biodiversitet i og ved vandløb • Sikring og fremme af biodiversitet i og ved vandhuller og søer
Dødt ved og veterantræer	Dødt ved og veterantræer er blandt de levesteder, som er trængt mest tilbage i vores skove, og huser samtidig op mod en tredjedel af alle skovens arter. Dødt ved udgør som et resultat af intensiv drift i dag kun ca. 5 pct. af det niveau, der ses i gamle naturskove, og de fleste skove mangler både nu og i nær fremtid de 200-400 år gamle veterantræer.	<ul style="list-style-type: none"> • Fremme af dødt ved i den løbende skovdrift • Pleje af veterantræer • Aktiv skabelse af dødt ved • Veteranisering
Lysninger, skovenge og overgange	Mange tidligere skovenge, lysninger og overgange, som har levesteder for både skov- og åbenlandsarter, er plantet til og er blevet meget sjældne i de danske skove over de sidste 200 år. Dette er gået hårdt ud over mange lyskrævende arter i skoven.	<ul style="list-style-type: none"> • Skovgræsning • Fremme af skovlysninger og lysåben skov • Forvaltning af gamle skovenge • Etablering af nye skovenge

Areal med vådområder i danske skove er blevet reduceret med en tredjedel siden 1800-tallet, og et studie fra Nordsjælland har vist en reduktion i vådområder på op mod 80 pct. i løbet af de seneste 170 år.

Mange arter (bl.a. eghjorten, hulrugende fugle, laver og svampe knyttet til dødt ved og veterantræer) er allerede pressede eller helt forsvundet fra Danmark over de sidste århundreder.

For sommerfugle knyttet til skovenge er tabet af disse områder særlig tydeligt – her er otte arter forsvundet fra Danmark siden 1950.